

ПРОТИДІЯ БУЛІНГУ В УКРАЇНІ

Катеринчук Катерина Володимирівна

Д.ю.н., доцент

Медведєв Денис Вадимович

студент 2 курсу навчально-наукового інституту
права та сучасних технологій навчання
Київського національного університету
технологій та дизайну
м. Київ України

Вступ. Питання булінгу залишається актуальним в нашому суспільстві вже протягом кількох останніх десятиліть. Історія булінгу бере початок з досліджень видатного психоаналітика Зигмунда Фрейда, коли у 1910 році він зацікавився проблемою насилля в школі. Автором першої опублікованої роботи про шкільне цькування став К. Дьюск (1905 р). У США проблему булінгу почали досліджувати ще в 1990-х роках. В країнах, які входили до складу колишнього СРСР відкладали рішення цього питання до середини 2000-х років. А в Україні актуальність даного питання набуло лише в 2018 році після низки резонансних випадків насилля підлітків, які були висвітлені в ЗМІ. 67% українських дітей або були жертвами, або кривдниками, або свідками булінгу, за даними ЮНІСЕФ. Чверть із них безпосередньо зазнали цькувань. 48% цих дітей нікому не розповіли про пережите [1].

Мета роботи. Встановити причини, що передують булінгу в освітньому середовищі та сформулювати пропозиції для їх усунення.

Матеріали та методи. Здійснено аналіз наукової літератури, що стосується даного питання та досліджено статистичні данні щодо насильства в освітньому середовищі. При дослідженні даного питання були використані наступні методи: *діалектичний метод* – для визначення сутності, змісту й структури кримінальних правопорушень проти здоров'я особи, формулювання їх понять та підстав кримінальної відповідальності, а також при вивченні інших проблем у їх розвитку й взаємозв'язку; *догматичний метод*, що полягає в

аналізі чинного законодавства та практики його застосування, у виявленні очевидних аспектів правових явищ через проникнення у внутрішні сутнісні сторони і зв'язки; *соціологічний і статистичний методи*, а саме: для узагальнення юридичної практики; встановлення статистичних даних про кількість вчинених правопорушень; відповідності підзаконних нормативно-правових актів чинному законодавству, у тому числі й міжнародному. Аналіз методів, завдяки яким проводиться дане дослідження, свідчить про важливе значення наукових здобутків у цій сфері та актуальність даної роботи.

Результати та обговорення. 18 грудня 2018 року Кодекс України про адміністративні правопорушення[2] було доповнено статтею 173-4, в якій передбачена адміністративна відповідальність за вчинення психологічного, фізичного, економічного, сексуального насильства, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого – булінг (цькування) учасника освітнього процесу.

Внесення відповідної статті до Кодексу України про адміністративні правопорушення є великим кроком для вирішення даної проблеми, адже законодавчо встановлюється визначення «булінгу». Проте, ми вважаємо, що внесення даної норми не буде рішенням цієї проблеми. На нашу думку, важливим може стати досвід Чехії, де ж подібної адміністративної відповідальності у вигляді штрафів немає. Натомість існує кілька заходів, які б мали запобігати булінгу та попередити виникнення його у чеських школах. Там існує ціла система, яка спрямована на запобігання булінгу в закладах освіти.

По-перше, – це шкільний психолог, який у випадку вчинення булінгу має в класі виявити жертву насилля та негайно провести бесіду. По-друге, важливою ланкою є сам навчальний процес. З п'ятого класу до шкільної програми вводиться новий предмет для учнів під назвою «Я та Ми», мета якого згуртувати колектив, навчити дітей реагувати на критику, та висловлювати

власну думку не ображаючи інших. У випадку якщо факт насилля вже відбувається існує система анонімних скриньок, розташованих у стінах навчального закладу. Також повідомити про цькування можна через додаток Face Up, де особа анонімно повідомляє про факт цькування. Статистичні данні вказують що ці методи можуть запобігати фактам цькування, проте на сьогоднішній день в Чехії так чи інакше з випадками булінгу стикається майже 40% дітей [3].

В Україні є схожі освітні програми, які на думку фахівців Міністерства освіти і науки України мають знизити кількість випадків булінгу. Був створений сайт з порадами, як діяти у випадку вчинення психологічного або фізичного насилля. Також опублікована наукова література (посібники, статті), методичні рекомендації та розроблено декілька проектів у закладах освіти. Найвідоміших з яких є «Маю право бути собою», який підтриманий Превентивним департаментом Нацполіції [4]. Проте, всі ці проекти, статті, посібники мають рекомендаційний характер, вони дають загальний опис проблеми та можливі шляхи вирішення. І жодна з програм не передбачає програмного забезпечення учасників освітнього процесу для боротьби з булінгом.

Висновки. Ми вважаємо, за необхідне розробити новий проект, який мав би більше інформувати учасників освітнього процесу, як саме боротися з булінгом на базі існуючих програм. Утворити в кожній школі комісію з питань протидії булінгу, обов'язково до якої повинні входити представники освітнього процесу, адміністрація закладу освіти, психолог та шкільний поліцейський. Також розширити навчальну базу деяких предметів та включити предмет, метою якого буде виховати в учаснику освітнього процесу повагу до інших. Встановити анонімні скриньки за допомогою яких, особа зможе повідомити про факт насилля щодо неї чи інших учасників освітнього процесу. Всі ці методи мають вирішити проблему насилля в освітніх закладах, адже насилля в закладі освіти почне сприйматися, як звичне явище для суспільства, а не як порушення закону.

ДЖЕРЕЛА:

1. Поперечна О. Травля в школі, виход є завжди. Освіта.уа. URL: <https://ru.osvita.ua/school/64220/>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство із змінами та доповненням на 03 серпня 2020 року: Офіційний текст. Київ: Алерта, 2020. 322 с.
3. Радіо свобода. Джорджія Хейдук – символ боротьби з булінгом у Чехії. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30123070.html>
4. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. Корисні посилання щодо теми антибулінгу. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/korisni-posilannya-shodo-temi-antibulingu>.